

Inschrijfformulier 'Voorop in de Vergroening prijsvraag 2013'

Projecttitel Duurzame Samenwerking en Regioleren in Groen SLIM Westerkwartier
Inzender AOC Terra locaties Groningen en Meppel
Adres centraal adres project Hereweg 99, 9721 AA Groningen

Besteding prijzengeld: Als AOC Terra de prijs wint dan zal het geld geïnvesteerd worden in de verdere ontwikkeling van onze samenwerkingsalliantie met het Westerkwartier, gekoppeld aan ons interne proces van systeeminnovatie Regioleren. Onze partners (de ondernemers, gemeenten, SBB, IVN, waterschappen, provincie Groningen en Landschapsbeheer Groningen) hebben toegezegd dat zij in dat geval het prijzengeld willen verdubbelen.

Colofon

Fotografie: Sjouke Bouius (docent AOC Terra), Bert Hidding,
 Grafische vormgeving: Jaap Poort (AOC Terra)

Aanleiding

1. Wat is voor jullie de aanleiding voor dit project?

Het project dat we willen voorstellen voor deze prijsvraag heet *Regioleren in Groen SLIM Westerkwartier*. We zijn hieraan begonnen omdat we als school willen laten zien hoe wij, dus onze docenten en studenten, een volwaardige partner kunnen worden voor de regio waarin we werken. We willen laten zien hoe we erin slagen de maatschappelijke positie van onze groene opleidingsinstelling te veranderen: van een school naar een volwaardige en gewaardeerde partner in de eigen regio met een nieuw intern onderwijsontwerp aan een extern duurzaam ontwerp met overheden en ondernemers; een nieuw totaalontwerp dus. Wij zijn aan dit proces begonnen vanuit de inspirerende, maar ook urgente en dwingende oproepen vanuit de AOC Raad met *Voorop in de Vergroening* en de kritieke succesfactoren van de GKC.

Een ding moeten we meteen even duidelijk maken: *Regioleren in Groen SLIM Westerkwartier* is strikt genomen geen los project maar een heel programma buiten de school in de regio (procesorganisatie Willem Foorhuis en Frans Traa) gekoppeld aan een intensief proces van systeemombouw in de school (procesorganisatie Wim van der Zwan en Meindert Oostland). We vonden de overstap van project naar programma nodig, want interessante projecten organiseren we al jaren. We hebben gemerkt dat dit niet meer voldoende is, want hoewel onze projecten goed zijn, geven ze ons te weinig zichtbaarheid in de regio. Ten eerste werken we binnen een project met te weinig partners samen. Ten tweede zijn deze projecten altijd tijdelijk en incidenteel en krijgen ze bijna nooit een logisch vervolg. En ten derde zijn onze projecten, hoe goed de samenwerking met ondernemers, burgers en ambtenaren soms ook is, toch te leerling-gericht: het blijft de schoolse wereld. Maar bovenal zijn we te intern gericht, teveel een bureaucratie. Wij willen ons schoolsysteem zó innoveren dat we vaak en veel buiten de school kunnen werken en leren en dat in echte projecten die er ook nog eens toe doen.

Voor ons was de vraag: Wat moeten we veranderen om die nieuwe maatschappelijke positie te verkrijgen?

Daarom hebben we met CvB, directie, docenten, leerlingen en onze partners zoals ondernemers, gemeenten, SBB, IVN, waterschappen, provincie Groningen en Landschapsbeheer Groningen besloten om samen nu eens niet aan het zoveelste samenwerkingsproject te beginnen, maar om heel fundamenteel na te denken hoe we *in de regio* en *samen met de regio* een groene kennisinfrastructuur kunnen bouwen. Dat klinkt theoretisch, maar met *Regioleren in Groen SLIM Westerkwartier* hebben we hier zeer concrete en praktische handen en voeten aan gegeven. Hoe we dit hebben gedaan willen we graag hieronder verder toelichten.

De ondernemer – Melkveehouder en consultant Bram Prins:

“Goed dat AOC Terra dit doet. In een project met studenten werken geeft altijd nieuwe gezichtspunten en invalshoeken, omdat ze onbevooroordeeld naar zaken kunnen kijken.

De studenten zijn gemotiveerd omdat er echt wat van hen wordt verwacht! Deze ideeën worden door ondernemers ook serieus genomen, omdat ze niet bedreigend zijn.”

2. Wat is het belang van dit project?

Het belang is tweeledig. We zijn een zeer ingrijpend proces gestart om intern het schoolsysteem indringend te veranderen; het zogenaamde *Regioleren*. Dit onder de bezielende leiding van de locatiedirecteur Meindert Jan Oostland in Meppel. Tegelijkertijd zijn we een proces gestart in de regio Westerkwartier om een duurzaam systeem buiten de school te bouwen waar we permanent gebruik van kunnen maken als authentieke leeromgeving voor docenten en leerlingen, maar evengoed voor burgers en ondernemers. Samen leren we en dat in een nieuwe setting. Dit proces stond onder leiding van de locatiedirecteur in Groningen, Wim Cnossen. Uiteindelijk zijn beide delen samengevoegd en toegepast op de regio Westerkwartier; zo ontstond *Regioleren in Groen Slim Westerkwartier*. Zoals de naam al zegt, hebben we *Regioleren in Groen SLIM Westerkwartier* uitgevoerd in de regio Westerkwartier. In deze streek heeft onze school al veel losse projecten uitgevoerd op het gebied van

landschapsbeheer, duurzame oplossingen voor energievraagstukken, paard en plant, voedsel en water. We kenden de ondernemers, burgers en overheden in het Westerkwartier al redelijk goed. Maar pas doordat we samen een programma hebben gebouwd, hebben wij ons als school, AOC Terra, nadrukkelijk ook als partner op de kaart gezet. Binnen een jaar zijn wij van een school uitgegroeid tot een volwaardige kennispartner die bij alle belangrijke 'groene' projecten en processen betrokken wordt.

De Directeur van AOC Terra Groningen – Wim Cnossen:

"Door een duurzame samenwerking met partijen in de regio en in de stad zijn wij als AOC Terra in staat een mooie leeromgeving voor onze studenten te realiseren. Deze samenwerking geeft ook een nieuwe impuls bij onze docenten; we komen nieuwe kennisgebieden binnen, zoals Biobased Economy, Food en Energie. Als directeur heb ik inmiddels mijn netwerk ook sterk vergroot en ben ik tot een aantal overlegstructuren toetreden".

Hoe hebben we dat voor elkaar gekregen? En waar staat Groen SLIM eigenlijk voor?

SLIM – dat betekent **S**TRUCTUREREN, **L**EREN, **I**NNOVEREN en **M**OBILISEREN. Om samen met de regio "SLIM" te worden hebben we ruim een jaar geleden een serie zogenaamde *masterclasses* georganiseerd. Daarvoor hebben we een aantal strategische spelers uitgenodigd: drie agrarische natuurverenigingen (met 420 aangesloten ondernemers), de vier gemeenten in het Westerkwartier, de provincie Groningen en Waterschap Noorderzijlvest, Staatsbosbeheer, het Groninger Landschap, IVN, Landschapsbeheer Groningen en de toeristische ondernemers in het Westerkwartier. In de *masterclasses* zijn we verschillende keren bij elkaar gekomen om samen te bekijken waar voor elk van de partijen de meest urgente opgaven liggen en hoe we elkaar kunnen helpen om deze opgaven goed in te vullen. We zijn samen tot de conclusie gekomen dat we concreet op de werkvloer in projecten moeten samenwerken maar dat dit geen zin heeft zonder een verbindende structuur. We willen immers in onze projecten *samen* iets leren, steeds een nieuw stuk kennis toevoegen en deze kennis bij het volgende project weer gebruiken.

De Wethouder van de gemeente Zuidhorn – Fred Stol:

"Nu we als overheden zien wat we kunnen doen met een naar buiten gerichte onderwijsinstelling, hebben we besloten met de kennisinstellingen onder leiding van AOC Terra Groningen een aantal hoogwaardige trajecten in te zetten op het gebied van landschapsonderhoud, GLB, Biobased Economy, Voedselstrategie en de nieuwe relatie tussen de regio Westerkwartier en de stad Groningen. Wat ik inmiddels goed begrepen heb is dat we moeten denken in innovatie en in kennisvragen en niet in problemen. Ik probeer zelf ook in mijn eigen organisatie de leeropgave meer centraal te stellen."

Groen SLIM → Kenniswerkplaats Westerkwartier

Dit moet je organiseren. Daarvoor hebben we de Kenniswerkplaats Westerkwartier in het leven geroepen. De Kenniswerkplaats wordt door ons gerund. Alle projecten vertrekken vanuit de Kenniswerkplaats en komen hier ook weer bij elkaar. In het afgelopen jaar hebben we 21 projecten met de partners in het gebied uitgevoerd. En voor het komende jaar staan zo'n 50 nieuwe projecten op de agenda. Dat is niet zomaar een losse verzameling van projecten, maar een samenhangende reeks waarmee we antwoorden vinden op kennisvragen in de regio.

Regioleren Meppel

Er was en is veel werk te doen aan het zogenaamde externe ontwerp, het bovenstaande geeft daar een goed beeld van. Maar om zo maar en vrij omvangrijk naar buiten te kunnen met docenten en studenten is er een ingrijpende interne verbouwing nodig. Dit interne proces werd tegelijkertijd in AOC

Terra locatie Meppel uitgevoerd. En zo ontwikkelde Terra twee parallelle lijnen: Meppel en Groningen om samengevoegd tot een nieuw en zeer inspirerend onderwijsbouwwerk te komen. In Meppel werd met landelijke spelers als Wim van der Zwan en veel interne steun een beweging in gang gezet om intern een systeeminnovatie uit te voeren onder de naam Regioleren. Alles is op de kop gezet. Studenten opereren nu in stichtingen, docenten worden coaches, structuur en curriculum staan op de kop. Kortom een ingrijpend nieuw intern ontwerp van het complete schoolgebouw waarmee de locatie Meppel systeemtechnisch landelijk op kop loopt. Met deze kennis geschakeld aan het externe ontwerp van Groningen is een compleet nieuw model in wording. Met de kennis van Meppel kon locatie Groningen in de regio intensiever aan de slag.

Groen SLIM → Regie voor Groene Educatie

Daarnaast hebben we de krachten gebundeld met acht aanbieders van Natuur- en Milieu Educatie (NME). Al deze organisaties, ook wij als school, werken in de regio, maar tot voor kort ieder voor zich - zonder elkaar te versterken. In de masterclasses zijn we tot de conclusie gekomen dat we samen veel meer kunnen dan ieder voor zich. Maar iemand moet de regie voeren. Wij zijn er trots op dat AOC Terra en IVN samen als regisseur voor groene educatie optreden. Wij zullen in maart een intentieverklaring hiervoor ondertekenen. Het IVN denkt er zelfs over om zich bij ons te vestigen, zodat we nog beter samen kunnen optrekken. Een absolute doorbraak in vergelijking met nog maar één jaar geleden!

De Directeur van IVN- Noord – Fred de Jong:

“We hebben opnieuw kennis gemaakt met het AOC; en daarbij hebben we ontdekt dat we veel meer samen willen doen op het gebied van groene educatie en voorlichting. We maken samen plannen. Binnenkort gaan we als IVN een samenwerkingsovereenkomst met AOC Terra tekenen en we overwegen zelfs om ons te vestigen op het terrein van AOC Terra Groningen.”

Groen SLIM → Gebiedscoöperatie Westerkwartier

De masterclasses hebben nog een tweede resultaat gehad: de oprichting van de Gebiedscoöperatie Westerkwartier. De Gebiedscoöperatie is een structurele samenwerking van overheden, ondernemers, burgerpartijen, natuurbeherende organisaties, en kennisinstellingen. Zij hebben schriftelijk afgesproken dat zij hun samenwerking gaan formaliseren om als partners in de beleidsontwikkeling en -uitvoering te kunnen optreden. De partners hebben in december 2012 een raamovereenkomst opgesteld waarin zij verklaren een collectieve aanpak van de gebieds- en landschapsontwikkeling en het landschapsonderhoud in het Westerkwartier te realiseren en in het eerstvolgende halve jaar de verdere ontwikkeling van een Gebiedscoöperatie ter hand te nemen. Deze overeenkomst is ondertekend door

- Staatsbosbeheer Regio Noord
- Boer & Natuur Zuidelijk Westerkwartier
- Vereniging duurzame landbouw Stad en Ommeland
- Natuur- en milieuvereniging De Eendracht
- AOC Terra MBO Groningen (namens de sector Onderwijs en Onderzoek)

In de toekomst zullen naar verwachting ook andere partners in de regio toetreden tot de gebiedscoöperatie. De vier Westerkwartiergemeenten en de provincie Groningen hebben hun steun voor de gebiedscoöperatie vastgelegd in een 'Verklaring van betrokkenheid'.

AOC Terra is als school volwaardig lid van de Gebiedscoöperatie – een uniek gegeven in Nederland.

De Docent – Martin Knol:

“Ik heb regelmatig studenten bezig met vragen van echte opdrachtgevers en ik zie wat dit met de studenten doet. Supergemotiveerd zijn ze. Als partner in de Gebiedscoöperatie Westerkwartier en de Kenniswerkplaats plaatst onze school zich stevig in de regio. Studenten en docenten trekken het gebied in om vragen die daar spelen op te pakken en te beantwoorden. Mijn collega's, ikzelf en onze studenten zijn actief met de praktijk verbonden.”

Binnen de Gebiedscoöperatie Westerkwartier is inmiddels een permanente overlegstructuur ontstaan met de ondernemers en de overheden/NGO's. Hierdoor is er op een duurzame wijze vorm gegeven aan een permanente samenwerking tussen AOC Terra, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties en overheden, lokaal en regionaal. Met deze partijen worden projecten gebouwd met de focus op de groene thema's. We ontwikkelen MBO-projecten en zoeken ook de samenwerking met VMBO, HBO en WO. Ook willen we meer samenwerken met grijze kennisinstellingen in onze regio. Met onze regionale partners hebben we afgesproken dat we tot een permanente programmering van grotere en kleine projecten komen, steeds voor de duur van een half jaar. AOC Terra zal daarbij voor 2013 45.000 student-uren inzetten waarbij ook studenten van Nordwin College worden betrokken en van Hogeschool Van Hall Larenstein en natuurlijk ook van collega-instellingen zoals de Hanzehogeschool en de ROC's Noorderpoort en Alfa-college in Groningen.

We componeren met docenten, studenten en ondernemers nieuwe projecten. Dit geeft onze docenten een geweldig platform om in nauwe betrokkenheid en samenspraak met de ondernemers tot kennisvragen en projecten te komen. Deze projecten staan niet op zichzelf, maar worden geschakeld in meerjarige programma's waarmee we de continuïteit en de zichtbaarheid van ons groene onderwijs sterk vergroten. En vanuit de school goed kunnen inspelen op de vraag in de regio omdat we daar nu in meepraten en vooral ook omdat we verder vooruit kunnen plannen.

De Docent – Mischa Bosman, Paardenhouderij

“Ik ben enthousiast over het proces van reguleren waarbij we als AOC Terra met ondernemers en instellingen georganiseerd samenwerken op basis van een programma en altijd vanuit de vraag van ondernemer of instelling in de regio. Dit is beter dan het traditionele onderwijs. Ik maak wel eens de vergelijking met schaapherders:

- traditioneel = voor de kudde loopt de herder en hij bepaalt het tempo en de route en de honden houden alles bij elkaar;
- reguleren = achter de kudde loopt de herder, met de honden en alleen als er gevaar dreigt grijpt hij in en stuurt bij.”

Nu de overheden zien wat we doen en vooral wat we kunnen, worden we betrokken in hoogwaardige trajecten zoals de nieuwe relatie tussen de regio Westerkwartier en de stad Groningen, de internationaliseringstrategie van de regio en grote landschappelijke projecten en programma's. Ook zitten we nu goed verweven in ondernemersnetwerken zoals bij de groep ondernemers rond het thema paard. Hier gaat het niet meer om projecten maar om de permanente samenspraak. Opvallend hierbij is dat onze docenten erg enthousiast zijn over deze nieuwe rol en dat studenten hoogwaardiger projecten krijgen aangeboden omdat we permanent aan tafel zitten. Hierdoor zijn ook de studenten zeer enthousiast. Zodoende zijn we een gewaardeerde partner van de regio geworden en dat is een enorme sprong voorwaarts. Zo geven wij vorm aan de AOC-Raad doelstelling *Voorop in de Vergroening* en de kritische succesfactoren van de GKC

De Boswachter – Nico Boele:

“Met de leerlingen en studenten samenwerken vanuit een interessante opgave bij ons in de terreinen; dat is toch het allermooiste wat er is! Ik juich het enorm toe dat het onderwijs en zeker het groene onderwijs weer meer werk maakt van haar achterban en haar doelgroep. Staatsbosbeheer wil AOC Terra

Doelstelling en aanpak

1. Wat wil jouw school concreet met dit project realiseren?

- Als eerste doel wil AOC Terra een rijke en authentieke leeromgeving voor onze studenten blijvend garanderen, bij voorkeur in samenhang met studenten van andere scholen en andere opleidingen, maar altijd in de samenwerking met ondernemers, overheden en burgers. Onze school is nu in staat om ogenschijnlijk ingewikkelde en complexe projecten in deelstukken voor onze studenten te bouwen en te componeren en in de regio te verankeren.
- Maar ook voor de docenten is dit belangrijk. Ook zij krijgen een rijke leeromgeving. Samen met de aangesloten ondernemers kunnen we ze al werkende voortdurend bijscholen en contact houden met het werkveld. Zo geven we daadwerkelijk gestalte aan een ideaal model voor Leven Lang Leren.
- Een derde doel is dat we door de goede organisatie in de regio meer en meer projecten aangeboden krijgen, waarmee we de basis leggen voor een ingrijpende systeeminnovatie in ons onderwijs. We hebben hierbij gekozen voor het principe van *regioleren*. Vanuit een intern innovatieteam werken we nu hard aan het aanpassen van het curriculum op inhoud en het onderwijssysteem op 'buiten leren'.

2. Hoe denken jullie deze doelstelling te behalen?

We hebben al een flink stuk van de doelstelling gehaald door een permanent systeem buiten de school te bouwen met de betrokken ondernemers, overheden en burgers. De regiovoering staat, de Kenniswerkplaats is een heel eind op weg en de overeenkomst voor de Gebiedscoöperatie is getekend. Op die manier hebben we een nieuwe en duurzame relatie met de regio, waarbij wij in gezamenlijkheid de kosten voor deze structuur delen. Doordat wij een onmisbaar onderdeel van het systeem zijn, houden de andere partners ons scherp om steeds beter in onze rol te groeien.

Concrete producten

1. Welk product(en) levert jullie project concreet op?

- **Sterke strategische positie:**
Ons **CvB** wordt aan tafel gevraagd door gedeputeerden, wethouders en directies van overheden en bedrijven die in en bij ons project in het Westerkwartier betrokken zijn. Onze **directeur** Wim Cnossen is inmiddels lid van de trekkersgroep Gebiedscoöperatie Westerkwartier en heeft nieuwe samenwerkingsverbanden met IVN, Staatsbosbeheer en het waterschap.
- **Innovatieve lerende netwerken ('Communities of Innovative Learners'):**
Diverse **docenten** nemen deel in nieuwe ondernemersnetwerken en nieuwe samenwerkingsverbanden met collega's uit groen en grijs onderwijs;
- **Krachtige leeromgeving:**
Onze **studenten** doorlopen hun opleiding in motiverende projecten in en met de echte praktijk. Zij ervaren hun toekomstige beroepspraktijk in hun hele opleiding, maken er actief deel van uit en ontwikkelen al lerende een sterke binding en identificatie met de groene sector. De competenties van de afgestudeerden sluiten aan bij de aard en dynamiek van de sector. Zo dragen zij bij aan voortdurende innovatie van de sector.
- **Nieuw systeem ontwerp, Regioleren geïmplementeerd in Meppel**

De Studenten:

"In de praktijk leren is hartstikke leuk omdat je in de werkelijkheid bent, waardoor je alles wat je geleerd hebt opeens moet toepassen, waardoor je erachter komt wat je niet weet"

"We hebben bij een boer in de praktijk gewerkt en we merken nu in gesprekken met experts, waarbij we onze ideeën inbrengen, dat die boer erg traditioneel werkt. Wij zien nu de nieuwe mogelijkheden voor die boer."

"We hebben met boeren en burgers gewerkt. Die maakten gewoon ruzie met elkaar. We maken nu een inhoudelijk plan en we hopen dat die boer en zijn burens er met elkaar over in gesprek komen. We hopen dat een volgende groep studenten met ons werk doorgaat."

Groen SLIM Westerkwartier is gestart als experiment. Maar die fase zijn we nu voorbij. De Kenniswerkplaats is geopend en inmiddels zijn veel projecten uitgevoerd. De Gebiedscoöperatie is ingericht en onze school is volwaardig lid. De gebiedscoöperatie heeft inmiddels meerdere grote projecten ingediend bij Brussel (EU), Groningen (Regio) en Den Haag (Rijk) en daarbij is onze school steeds één van de vier partners, samen met de agrarische natuurvereniging *Boer & Natuur* (420 leden), Staatsbosbeheer en de gemeente Zuidhorn.

Vanuit deze samenwerking zijn onze docenten in gesprek met groepen ondernemers. Zoals docent Mischa Bosman en zijn leerlingen met een groep ondernemers die een paardennetwerk willen bouwen of docent Rob Bosch die met leerlingen en LTO met een groep van 30 pootaardappeltelers om de tafel zit om daar een duurzame groep van ondernemers van te smeden. Onze eigen *Westerkwartier regio-coördinator* Frans Traa is met ondernemers en ambtenaren een werkgroep 'Duurzame Energieproducten' aan het organiseren waarbinnen onze leerlingen intensief betrokken worden met nieuwe energie en biobased economy.

De Ondernemer – Melkveehouder en Voorzitter Vereniging Boer & Natuur ZWK - Alex Datema

“Het proces wat we als ondernemers samen met AOC Terra vormgeven, is fantastisch. Het belang voor de regio en voor de school is enorm! We hebben opeens nauwe banden met de betrokken overheden waarmee we inmiddels een zogenaamd LIFE+-project hebben uitgewerkt en ingediend van 3,5 miljoen euro; dit was ons gezamenlijke initiatief waarvan AOC Terra trekker is. Met name Staatsbosbeheer, de provincie Groningen, het waterschap en de betrokken boeren zijn ons daar erg dankbaar voor. Dit project, mits gehonoreerd door Brussel, geeft ons een goede basis voor samenwerking in projecten en gezamenlijke kennisontwikkeling voor de komende jaren”